

« Ովկիանոս » զաւեշտին մէջ մեր հայ փոքրիկները ցոյց կու տային թէ իրենց մայրենի լեզուն հետ գիտեն մշակել և յաջողիլ նոյնքան ֆրանսերէնի մէջ ալ:

Նիւթը կը դառնար ֆրանսացի տղեկի մը շուրջ՝ որ նաւարեկութենէ յետոյ ինքզինքը կը գտնէ սեւամորթներու մէջ: Սարսափէ դողահար՝ չի գիտեր թէ կը գտնուի երջանիկ երկրի մը մէջ՝ ուր միշտ կը խաղան ու կ'երգեն:

Շատ համակրելի էր Յակոբիկ Մովսէսեան, ինչպէս բոլոր միւսները: Կ'արժէր տեսնել այդ սիրուն փոքրիկները որ սեւամորթներու կերպարանքին տակ կ'երգէին, ինչ ներդաշնակ և ինչ անուշ... Անոնց մէջ աչքի կը զարնէր Յակոբ Մարտիրոսեան իր համարձակութեամբ:

« Մեկնամարտ » քրքլալիւր զաւեշտը՝ յօրինուած վարժարանին ուսումնապետ՝ բանաստեղծ Հ. Վ. Յովհաննիսեանէ՝ արժանի էր իսկապէս այն անվերապահ ցոյցին զոր կատարեցին ներկաները, և որուն մէջ այնքան յաջող գերխաղացին Պ. Յովնանեան, Սէմէրճիպաշեան, Շէխիկեան, Գնաճեան, Պարկըճեան, Նշիպաշեան, Օհանեան, Սողոմոնեան եւն:

Այդ երգախառն զաւեշտը կը ներկայացնէր Երեւանէն Աշտարակ գիւղն հասած տասնեակ մը զուարճասէր ուսանողներ, որոնք օգտուելով գլխի Միտլի միամտութենէն՝ գլխուն խաղ մը կը խաղան: Կը զայրացնեն զինքն և ծանր խօսք մը հանել կու տան բերնէն, և ատոր վրայ որպէս թէ վերաւորուած՝ ձեռնոց կը նետեն մենամարտի: Տեղի կ'ունենայ մենամարտը՝ ուր գլխի Միտ մանուան տագնապներով կը պարպէ ատրճանակը՝ գետին փռելով հակառակորդը: Ապա կը յայտնեն թէ պարագ էր ատըր-

ճանը և հետեւաբար կեղծ մեռեալ: Կատակը կը վերջանայ ուսանողներու խանդավառ ցոյցերուն մէջ՝ որ իբր թէ կը հրաւիրեն գլխի Միտն Երեւանի թագաւոր ըլլալու...:

« Կրտսէ վիպ » երգախառն զաւեշտը մեծ հաճոյքով լսուեցաւ հանրութենէն: Երաժշտագէտ Գ. Ալեմշահի կը պարտինք անոր փայլուն յաջողութիւնը, և Ուս. Հ. Պայեանի՝ որ այնքան կարեւոր գեր մը կատարեց և իրեն հետ Էմիլ Նշիպաշեան և քանի մը քաջ աշակերտներ՝ անսայթաք խաղերէնով:

Պիտի չմոռնանք նշանակել գեղեցիկ երեւոյթ մ'ալ, այն է երաժշտութեան յատուկ մշակոյթը Միտիթարեանց վարժարանին մէջ, որուն ապացոյց էր ամբողջ նուագախումբը՝ բաղկացած նախկին և ներկայ աշակերտներէ. Ուս. Գ. Ալեմշահ՝ վարիչ, Կ. Ալեմշահ՝ Ա. Զուլթաի. Խ. Ալեմշահ՝ սրինգ, Վ. Ճինկեօղեան՝ Բ. Զուլթաի և Վ. Սէմէրճիպաշեան՝ դաշնամուր: Ամէնուն ալ մեր լիստրտ խնդակցութիւնը:

Ներկար ժամերը վայրկեաններու պէս երազ սահեցան. այնքան հաճելի էր անցած ամբողջ ներկայացումը՝ երգախառն ու բազմալեզուեան հայերէնին յատուկ խնամքով:

Թատերական յաջող ներկայացում մը՝ որ եթէ չեմ սխալիր ներկայացումն էր վարժարանին մէջ տրուած ազգային, ուսումնական և կրթութեան դաստիարակութեան: Չենք տարակուսիր թէ ան ալ նոյնքան յաջող է իր կարգին, ինչպէս եղած է ցարդ: Ահա ինչ որ պատիւ կը բերէ Միտիթարեանց և ինչ որ պէտք է վրէժի հայ ծնողներու ուշադրութենէն:

ԱՎԱՆԱՏԵՍ

ՆՈՐ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՌՈՒՍԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Գրեց՝ ԱՐՄՄ ԵՐԵՄԵԱՆ

Բացարձակ ճշմարտութիւն մըն է, որ մինչեւ այսօր չունինք ուսանայ թատրոնի պատմութիւնը: Չենք գիտեր թէ 50 տարուան պատմական անցեալ ունեցող ուսանայ թատրոնը որ քաղաքին մէջ և որ թատերասէրներու ձեռքով է սկիզբ առեր: Որն է իսկապէս բեմագրութեան առաջին թատերասէրը և ո՞վ է հեղինակը: Աստիճանական ինչ զարգացում է ունեցեր, ինչ որոնումներու և ձեւակերպումներու ճանապարհով է յառաջացեր, ժամանակի որ թատերասէրները գլխաւորապէս իրենց ուսերուն վրայ են տարեր թատրոնի ամբողջ ծանրութիւնը, գեղարուեստական ինչ հոսանքներ և ուղղութիւններ իշխեր են բեմի վրայ և վերջապէս թատերական բեմէն ինչ գաղափարներ և սկզբունքներ են քարոզուել՝ ահա այս բոլոր և այլ էական հարցերու լուսաբանութիւնները, դժբախտաբար, չունինք մինչեւ օրս:

Ճիշտ է, հայ մամուլի մէջ կան որոշ տեղեկութիւններ, բայց ատոնք մասամբ պատահական յօդուածներ և լուսաբանութիւններ են, որոնք ոչ միայն իրարու կը հակասեն, այլ և մեզի չեն տար ուսանայ թատրոնի նոյն խիստ ամփոփ պատկերը:

Ահա այդ կարեւոր և խոշոր բացը այսօր կը լրացնէ բանասէր և գեղարուեստագէտ Արամ Երեմեան իր 754 էջէ բաղկացած « Ռուսահայ թատրոնի պատմութիւնը » գրքով:

Պատմա-քննադատական արժէքաւոր ուսումնասիրութիւն մըն է այդ գիրքը, ուր Երեմեան մեզի կը պարզէ ուսանայ թատրոնի լրիւ պատմութիւնը, սկսած ծագումէն մինչեւ 70-ական թուականներու սկիզբը: Գիրքը արդիւնք է, ինչպէս կը տեղեկանանք յառաջաբանէն, 15 տարուան համբերատար և քրտնալան ուսումնասիրութեան, պրպտումներու և քննութեան:

Գրքին արժէքը աւելի էս կը բարձրանայ անով, որ Երեմեան ուսանայ թատրոնի աստիճանական զարգացման պատմութեան հետ կու տայ նաեւ ժամանակաշրջանի մշակոյթի և հասարակական երեւոյթներու պատկերը: Առհասարակ գիրքն իր ամբողջութեամբ հարուստ գանձաւոր մըն է ուսանայ թատրոնի պատմութեան նուիրուած, ուր նկատելի են Երեմեանի բանասիրական սրութիւնը և պրպտելու, քննադատելու, կառուցանելու յատկութիւնները: Այդ կը վկայեն գրքի թատերական բազմաթիւ փայտաթղթերը, տեղեկութիւններն ու լուսաբանութիւնները:

Պատմա-քննադատական այս լուրջ ուսումնասիրութիւնը պէտք է իւրաքանչիւր հայ ունենայ իր գրադարանի մէջ:

Գիրքը զարգացում է թատրոնի հին գործիչներու, պատմական թատերագրութիւններու, գերասան-գերասանուհիներու, թատերագիրներու և թատերախմբերու բազմաթիւ և հազուադիւր լուսանկարներով: Գրքն է զուեց. Փր. 3-50: Ուղեծախսով միասին՝ 4.50 զ. Փր.: Ստանալու համար գիմիլ՝ ուղղակի Միտիթարեան տպարանի վարչութեան:

St Lazare

Imprimerie Arménienne

VENISE (Italie)

Տպելով այս յայտարարութիւնը « Բազմակից »-ի մէջ, գրքի բովանդակութեան մասին պիտի անդրադառնանք իմ:

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

« Բ Ա Ջ Մ Ա Վ Է Պ »

ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ - ԳՐԱԿԱՆ - ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԻ
որ 1936 թուականով իր գոյոյքեան 94-րդ տարին կը քննադիմէ:

« ԲԱՋՄԱՎԷՊ »-ի խմբագրութիւնը նկատի առնելով տիրող տնտեսական տագնապը, ներկայ 1936 տարուայ բաժնեգիրն կը նշանակէ 12 ՖՐԱՆԿ ԶՈՒԻՅԵՐԱԿԱՆ կանխիկ: Սակայն փոխարժէքը կ'ընդունինք նաեւ իւրաքանչիւր պետութեան դրամով՝ օրուան սակին համեմատ:

Կրթական հաստատութեանց, դպրոցներու, ակումբներու, ընթերցարաններու, ինչպէս նաեւ ուսանողներու համար թերթն կը շնորհենք կես գնով:

Ասիկէ զատ ո՞ր իցէ գեղջի համար հարկ է կանխաւ յարմարիլ խմբագրութեան հետ:

Յօդուած, թղթակցութիւն, բաժնեգիրն՝ զրկել ուղղակի հետեւեալ հասցէին.

Réd. «PAZMAVEB»

St Lazare

VENISE (Italie)

Սգնիւ և սիրելի Նախկին Սաներ
Մոշրատ-Ռափայեկեան Վարժարաններու

Պատմական և աննոշանալի բռնական մ'ե ձեզի համար առաջիկայ 1936-ը, որովհետեւ կը շրանայ շրջան մը հարիւր տարիներու՝ յորմէնհետեւ Մոշրատ և Ռափայեկ անմահ բարերարներու իղձերուն համաձայն հիմնուած զոյգ Վարժարանները իրենց դերերը բացին ձեզի և ձեզի նման հազարաւոր մանուկներու՝ սահմանուած ըլլալու հայ Սգնի կոչուեցան շնորհաբար:

Դար մը ամբողջ գիտութեան և կրթութեան տաճարներէն անընդհատ անցան սերունդներ սերունդներու ետեւէն, տանելով հետերէն աշխարհիս ամենէն հեռուոր անկիւններն իսկ Լոյսի ձառագայքը՝ Հայութեան սրբազան հոշոր:

Դժուար է գտնել մեր տոհմային պատմութեան մէջ կրթական այսքան երկարակեաց հաստատութիւն մը որ ընծայած ըլլայ Սգնի փառանք մը իր մեծ որդիներէն. և Դուք, սիրելի Նախկին Սաներ, բանակը կը կազմէք այդ ճահակիրներուն որոնք կ'ապրին հայ մշակոյթով և հայ մշակոյթին համար որոնք կը նշխարեն մեր Յեղի յարաձուլ վերելքին, անոր անմահութեան:

Երբ Մխիթարեան Միաբանութիւնը Զանձնախոշոր միջոցաւ այս կողմ կ'ուղղէ ձեզի՝ բոլորունը իր շնորհը արժանաւոր կերպով տօնախմբելու համար ազգանուէր զոյգ հաստատութեանց հարիւրամեակը՝ իշխանութեամբ կ'ըլլայ ձեր իսկ ամենեւեց երախտագիտութեան և սիրոյ ամենէն հոգեբունդ աղաղակը, որ օրրոտօրէ աւելի բռնեմ բախով մեզի կը հասնի, և որ հիմա անդրադարձ ձեզի կ'արձագանգէ աւելի հեշտ և աւելի հոգեշոյգ:

Զանձնախոշորս՝ քարգնան Միաբանութեանս և ձեր ամենաշիրտ՝ զգացումներուն՝ կողմէն Մոշրատ-Ռափայեկեան ինչպէս նաեւ Մխիթարեան բոլոր Նախկին Սաներուն, որպէս զի ոչ ոք կարելի է հաւատարմութիւն և Զանձնախոշոր մը կազմել՝ առին կողմ փայելչօրէն տօնելու համար նշխարական Դարագարձը, համաձայնելով կեդրոնական Զանձնախոշորիս հետ:

Փափաքելի է անշուշտ Նշխարակներ ունենալ ձեր մէջէն 1936-ի Սեպտեմբրի՝ Վեներայ մէջ կատարուելիք հանդիսներուն ներկայ գտնուելու համար. առիշտ տնտեսական և քաղաքական մտաւոր հորիզոնը այն ատեն միայն ձեր և մեր այս յոյս և իղձերը պիտի իրականացնէ, երբ մերձաւոր տարիով ծագի խաղաղութեան երջանկաբեր արեգակը:

Այժմ իշխանաւոր Զանձնախոշորի և անտարակոյս տակն մի Նախկին Սանի պարտականութիւնը սխալ ըլլայ իր շրջանակին մէջ ծառաել իրազարկան յօդուածներու կամ ակումբներու մէջ ձառախօտութիւններու միջոցաւ Մոշրատ-Ռափայեկեան Վարժարաններուն ցարկ կատարած կրթական և ազգանուէր գործը. և ձեզմէ ընտրուած ընկերներու ձեռքով կատարել հանգանակութիւն Նախկին Սաներէ Միաբանութեանս համակիր ազգայիներէ և օտարներէ, ի նպատակ հարիւրամեակին աւերիւ զոյգ Վարժարաններու տնտէն յաւերժացնող արժանաւոր հրատարակութեանց, որ յոյս պիտի տեսնեն Ս. Ղազարու տպարանէն:

Սակայն Հարիւրամեակի գլխաւոր և ցայտուն նպատակներէն մին պիտի ըլլայ ի մի գանգի բաշխել Նախկին Սաներուն արտերը, տեւական Զուարճան մը կանգնելու համար միտքեան և համագործակցութեան, որուն այնքան կը կարօտի մեր Հայրենիքը, և մեծանուն Բարերարներն իսկ այդ դիտմամբ և համոզումով եր որ նշխարեն ձեր իշխանաւորի բարձր կրթութիւն և զարգացումը:

Վստահ ձեր արտեւանդն գործակցութեան՝ սիրով պիտի նշանակեն հաւաքական կամ անհատական ամեն ձեռնարկ, նշխարատուութիւն, քեղադրութիւն կամ առաջարկ, զորս բարեհաճէիք ուղղել Զանձնախոշորիս հասցէին ի Ս. Ղազար (St Lazare, VENISE - Italie).

Սիրալիր ողջոյններով,

ՅԱՆՉՆԱԽՈՒՄԻ ԱՆԿԱՍՆԵՐ